

Anarkistinen kirjasto
Anti-Copyright

Vankilat – yhteiskunnallinen rikos ja vääritys

Emma Goldman

1917

Emma Goldman
Vankilat – yhteiskunnallinen rikos ja vääritys
1917

Haettu 5.1.2014 osoitteesta:

<https://sites.google.com/site/vallankritiikki/emma-goldman-maailman-vaarallisimman-naisen-puheita-ja-kirjoituksia/vankilat-yhteiskunnallinen-rikos-ja-vaearitys>

Kirjasta Maailman vaarallisimman naisen puheita ja kirjoituksia, Työväen Tuotantokomitea, 2008. Suomennos Hannu Toivanen ja Ulla Vehaluoto. Alkuperäisjulkaisu ”Prisons: A Social Crime and Failure” kirjassa Anarchism and Other Essays, Third revised edition, New York: Mother Earth Publishing Association, 1917

fi.theanarchistlibrary.org

Vuonna 1849 Fjodor Dostojevski kirjoitti vankisellinsä seinään seuraavan tarinan. Sen nimi on Pappi ja paholainen:

‘Terve, sinä pieni pulskea isä!’ sanoi paholainen papille. ‘Mikä sai sinut sillä lailla valehtelevaan niille köyhille, harhaanjohtetuille ihmisille? Mitä helvetin kidutuksia sinä oikein heille kuvailit? Etkö sinä tiedä, että he kärsivät helvetin kidutuksista jo maanpäällisessä elämässään? Etkö tiedä, että sinä ja valtion viranomaiset olette minun edustajiani maan päällä? Juuri sinä aiheutat heille sen helvetin tuskien kärsimyksen, jolla sinä heitä uhkaat. Etkö tätä tiedä? No, tule sitten mukaani!’

Paholainen tarttui pappia kauluksesta, nosti hänet korkealle ilmaan ja kantoi hänet tehtaaseen, rautavaliin. Siellä pappi näki työmiesten juoksentelevan ja kiirehtivän sinne ja tänne, ja raatavan paahtavassa

kuumuudessa. Hyvin pian kuumuus ja sakea raskas ilma olivat liikaa papille. Kyyneleet silmissään hän anelee paholaista: 'Päästä minut menemään! Anna minun poistua tästä helvetistä!'

'Voi, rakas ystäväni, minun täytyy näyttää sinulle monia muitakin paikkoja.' Paholainen ottaa hänet taas otteeseensa ja raahaa hänet maatilalle. Siellä hän näkee työmiesten puivan viljaa. Pöly ja kuumuus ovat siämättömiä. Työnjohtaja kantaa solmuruoskaa ja hakkaa sillä armottomasti jokaisen, joka tuupertuu maahan raskaan työn tai nälän murtamana.

Seuraavaksi pappi viedään majoihin, joissa nuo samat työläiset elävät perheineen: likaisiin, kylmiin, savuisiin ja pahanhajuisiin murjuihin. Paholainen virnistää. Hän osoittaa köyhyyttä ja vastoinkäymisiä, jotka ovat kuin kotonaan täällä.

'No, eikö tämä jo riitä?' hän kysyy. Ja näyttää siltä kuin jopa hän, paholainen, säälisi ihmisiä. Jumalan harras palvelija voi tuskin kestää sitä. Ylös kohotetuin käsin hän rukoilee: 'Päästä minut pois täältä. Kyllä, kyllä! Tämä on maanpäällinen helveti!'

'No niin, nyt näit. Ja silti sinä lupaat heille vielä toisenkin helvetin. Sinä piinaat heitä ja kidutat heidät sielullisesti kuoliaaksi, kun he ovat jo melkein kuolleita ruumiillisesti! Tule nyt! Minä näytän sinulle vielä yhden helvetin – vielä yhden, kaikkein pahimman.'

Paholainen vei papin vankilaan ja näytti hänelle haisevan vankityrmän. Siellä monet ihmistä muistuttavat oliot, joilta oli ryöstetty kaikki voima ja terveys, makasivat lattialla täynnä syöpäläisiä, jotka kalvoivat näiden alastomia, riutuneita ruumisparvoja.

‘Riisu silkkiset vaatteesi,’ paholainen sanoi papille, ‘ja pane yllesi raskaat kahleet, jollaisia nämä onnettomat käyttävät; käy makaamaan kylmälle ja saastaiselle lattialle ja tule sitten puhumaan heille siitä helvetistä, joka heitä vielä odottaa!’

‘Ei, ei!’ pappi vastasi, ‘en pysy ajattelemaan mitään tämän kauheampaa. Pyydän sinua hartaasti päästämään minut pois täältä!’

‘Niin, tämä on helvetti. Tämän kauheampaa helvettiä ei voi olla olemassakaan. Etkö tiennyt sitä? Etkö tiennyt, että nämä miehet ja naiset, joita olet pelotellut tuonpuoleisen helvetin kuvalla – etkö tiennyt, että he ovat helvetissä juuri täällä, ennen kuolemaansa?’

Edellinen kirjoitettiin viisikymmentä vuotta sitten pimeällä Venäjällä erään kaikkein kammottavimman vankilan seinään. Mutta kuka voi kiistää, etteikö sama pätsi nykyisinkin samalla lailla amerikkalaisiin vankiloihin?

Kaikista rehennellyistä uudistuksista, kaikista suurista yhteiskunnallisista muutoksistamme ja laajalle ulottuvista keksinnöistämme huolimatta ihmisiä lähetetään edelleen pahimpiin helvetteihin, joissa heitä häväistään, alennetaan ja kidutetaan, jotta yhteiskunta voidaan ”suojella” sen itsensä aiheuttamilta harhakuivilta.

Vankila – yhteiskunnallinen turvako? Minkälainen hirviömäinen mieli on oikein keksinytkään koko ajatuksen? Yhtä hyvin voitaisiin sanoa, että terveyttä voidaan edistää laajalle levinneellä tartunnalla.

Englantilaisessa vankilassa vietettyjen kahdeksantoista kuukauden kauhujen jälkeen Oscar Wilde antoi maailmalle suuren mestariteoksensa, *The Ballad of Reading Gaol*:

*Halpamaiset teot kuin myrkylliset rikkaruohot
kukkivat kauniisti vankilan ilmassa;*

se ainoa, mikä on hyvää ihmisessä

riutuu ja lakastuu siellä.

Kalpea tuska vartioi raskasta porttia

vartijanaan epätoivo.

Yhteiskunta vain jaksaa säilyttää tätä myrkyllistä ilmaa ymmärtämättä, ettei siitä voi seurata mitään muuta kuin mitä myrkyllisimpiä tuloksia.

Me kulutamme nykyisin joka päivä 3 500 000 dollaria, vuodessa 1000 095 000 dollaria, ylläpitääksemme vankilainstituutiota, ja tämä tapahtuu demokraattisessa maassa. Summa on melkein yhtä iso kuin koko koko vehnän tuotanto arvoltaan 750 000 000 dollaria ja koko hiilen tuotanto arvoltaan 350 000 000 yhteensä. Professori Bushnell Washingtonista arvioi vankiloiden vuosittaisiksi kuluiksi 6000 000 000 dollaria ja huomattava amerikkalainen rikoskirjailija tri G. Frank Lydston pitää 5000 000 000 dollaria oikeana lukuna. Ennen kuulumattomia kustannuksia vain siihen tarkoitukseen, että pidetään laajat joukot ihmisolentoja häkissä kuin villipedot!¹

Tästä huolimatta rikokset lisääntyvät. Näin opimme, että Yhdysvalloissa tapahtuu nykyään neljä ja puoli kertaa enemmän rikoksia laskettuna miljoonaa ihmistä kohden kuin kaksikymmentä vuotta sitten.

Kammottavin puoli tässä on se, että kansallinen rikoksemme on murha, ei ryöstö, ei kavallus, ei myöskään raiskaus kuten etelässä. Lontoo on kooltaan viisinkertainen Chicagoon verrattuna, ja kuitenkin Chicagossa tapahtuu satakahdeksantoista murhaa vuodessa kun taas Lontoossa vain kaksikymmentä. Eikä Chicago ole edes rikostilastoja johtava kaupunki, vaan vasta seitsemäs. Listaa johtaa neljä etelän kaupunkia sekä San Francisco ja Los Angeles. Kun asioiden tila on näin kammottava, tuntuu naurettavalta hölittää vankiloista saatavasta yhteiskunnan turvasta.

¹ W. C. Owen: *Crime and Criminals*.

elää, erityisesti elää vankilassa. Yhteiskunta on jo niin pitkään rikkonut häntä vastaan – ainakin se voisi jättää hänelle edes tämän kannustimen. En ole kovinkaan toiveikas, että niin käy tai että mitään todellista muutosta tapahtuu siihen suuntaan, ennen kuin ne olosuhteet, jotka synnyttävät sekä vangin että vangitsijan, on aini-aaksi lakkautettu.

Hänen suustaan punainen, punainen ruusu!

Hänen sydämestään valkoinen!

Sillä kuka voi sanoa, millä oudolla tavalla

Kristus ilmaisee tahtonsa,

Koska pyhiinvaeltajan kantama rutikuiva sauvakin

Kukki suuren paavin silmien edessä.

Keskiverto mieli on hidas ymmärtämään totuutta, mutta kun läpikotaisimmin organisoitu ja keskitetty instituutio, jota ylläpidetään valtavilla kansallisilla kustannuksilla, on osoittautunut täydelliseksi yhteiskunnalliseksi epäonnistumiseksi, jopa typerimpien täytyy ryhtyä kyseenalaistamaan sen olemassaolon oikeutta. Ne ajat ovat ohi, jolloin saatoimme olla tyytyväisiä yhteiskunnan rakenteeseen pelkästään siitä syystä, että se oli ”jumalallisen oikeuden määräämä” tai lain mahtavuuden sanelema.

Laajamittainen vankilatutkimus, agitaatio ja kasvatus viimeisten vuosien aikana on ratkaiseva todiste siitä, että ihmiset oppivat kavautumaan syvälle yhteiskunnan perustuksiin asti, aina yhteiskunnallisen ja yksilöllisen elämän välisen hirvittävän ristiriidan syihin asti.

Miksi sitten vankilat ovat yhteiskunnallinen väärä ja rikos? Vastataksemme tähän tärkeään kysymykseen meidän on tutkittava rikosten luonnetta ja syitä, rikoksia vastaan käytettyjä menetelmiä sekä vaikutuksia, joita nämä menetelmät tuottavat yhteiskunnan päästessä eroon rikosten aiheuttamasta kirouksesta ja kauhusta.

Ensinnäkin mitä tulee rikollisuuden *luonteeseen*:

Havelock Ellis jakaa rikollisuuden neljään luokkaan: poliittiseen, intohimo-, mielipuolten tekemään ja satunnaiseen rikollisuuteen. Hän väittää, että poliittinen rikollinen on enemmän tai vähemmän despoottisen hallinnon uhri sen yrittäessä säilyttää omaa vakautaan. Poliittinen rikollinen ei välttämättä ole syyllistynyt epäsosiaaliseen rikkomukseen; hän yksinkertaisesti yrittää kumota tietyn poliittisen järjestyksen, joka itsessään voi olla epäsosiaalinen. Tämä totuus tunnustetaan kaikkialla maailmassa – paitsi Yhdysvalloissa, jossa vieläkin vallitsee se typerä käsitys, jonka mukaan demokratiassa ei ole poliittisia rikollisia. Kuitenkin John Brown oli poliittinen rikollinen; samoin olivat Chicagon anarkistit; ja samoin on jokaikinen lakkoilija. Näin ollen – Havelock Ellisiä lainaten – meidän aikamme tai paikkamme poliittinen rikollinen saattaa olla toisen ajan sankari, marttyyri tai pyhimys. Lombroso kutsuu poliittista rikollista ihmisyyden edistyksen todelliseksi edelläkävijäksi.

Intohimorikollinen on tavallisesti syntyjään terve ja kunniallista elämää viettävä ihminen, joka jonkin suuren ansaitsemattoman vääryyden aiheuttaman stressin alla on ottanut oikeuden omiin käsiinsä.²

Hugh C. Weir viittaa *The Menace of the Policessa* Jim Flahertyn, intohimorikollisen, tapaukseen. Sen sijaan, että yhteiskunta olisi pelastanut hänet, hänestä tulikin juoppo ja rikoksenuusija. Seurauksena oli hajonnut ja köyhyyteen vajonnut perhe.

Pateetisempi tyyppi on Brand Whitlockin romaanissa *The Turn of the Balance* esiintyvä uhri, Archie. Teos on hienoin amerikkalainen esitys rikollisuuden synnystä. Jopa suuremmassa määrin kuin Flahertyn tapauksessa, ympäristön julma epäinhimillisuus ja oikeusjärjestelmän häikäilemätön jahtaaminen ajoivat Archien rikollisuuteen ja kuolemaan. Archie ja Flaherty ovat vain esimerkkejä monista tuhansista. Ne osoittavat, miten rikollisuuden juridiset puolet ja siihen liittyvät menetelmät edesauttavat tuon sairauden luomisessa, joka jäytää koko yhteiskuntaelämäämme.

Mielisairasta rikollista ei todellakaan voi pitää rikollisena sen enempää kuin lastakaan, koska mieleltään hän vastaa pienokaista tai eläintä.

Lakisääteisesti asia on jo tunnustettu, mutta vain harvoissa raikeimmissä tapauksissa tai kun syytetyn varallisuus sallii hänelle syyntakeettomuuden ylellisyyden. Paranoian uhrina olemisesta on tullut suorastaan muoti-ilmiö. Kokonaisuudessaan ”oikeudenkäytön suvereenisuus” rankaisee kuitenkin edelleen mielisairaita rikollisia valtansa koko ankaruudella. Ellis viittaa tri Richterin tilastoihin, jotka osoittavat, että Saksassa 144 mielisairaasta rikollisesta 106 hullua tuomittiin ankariin rangaistuksiin.

Satunnaisrikolliset ”edustavat ylivoimaisesti suurinta joukkoa vankiväestöstämme ollen siten suurin haitta yhteiskunnalliselle

² Havelock Ellis: *The Criminal*.

mistaminen on laajalti sokeiden monopoli, kun taas paitojen valmistaminen kuuluu naisille. Osavaltiossa on vain yksi vapaa kahleita valmistava tehdas, eikä vapautunut vanki voi toivoa saavansa sieltä työtä. Koko touhu on julmaa farssia.

Jos siis osavaltiot voivat osaltaan vaikuttaa ryöstämään avuttomilta uhreiltaan näinkin valtavat voitot, niin eikö järjestäytyneen työväestön olisi korkea aika lopettaa turhanaikainen parkumisen ja vaatia rangaistusvangeille kunnollista palkkaa aivan samoin kuin työväen organisaatiot vaativat itselleenkin? Sillä tavoin työläiset tappaisivat sen taudinaiheuttajan, joka tekee vangista työväen intressien vihollisen. Olen toisaalla sanonut, että tuhannet vangit, joilla ei ole kykyjä ja ammattia eikä selviytymiskeinoja, palautetaan vuosittain yhteiskunnan helmaan. Näiden miesten ja naisten täytyy elää, sillä entisillä vangeillakin on tarpeita. Vankilaelämä on tehnyt heistä epäsosiaalisia olentoja, eivätkä tiukasti suljetut ovet, joihin he vapauduttuaan törmäävät, ole omiaan vähentämään heidän katkeruuttaan. On väistämätön seuraus, että heistä muodostuu suotuisa ydin, josta kaiken maailman mätämunat, rikurit, etsivät ja poliisit rekrytoidaan, nuo erittäin auliit tottelemaan herransa käskyjä. Näin järjestäytynyt työvoima, joka typerästi vastustaa vankilatyötä, tekee tyhjäksi omat päämääränsä ja auttaa luomaan myrkyllisiä kaasuja, jotka tukahduttavat kaikki pyrkimykset taloudelliseen hyvinvointiin. Jos työläinen haluaa välttää nämä vaikutukset, hänen tulisi vaatia vangille oikeutta työhön, työläisen tulisi suhtautua vankiin veljenä, ottaa hänet omaan organisaatioonsa ja hänen avullaan nousta järjestelmää vastaan, joka sortaa heitä molempia.

Viimeisimpänä mutta ei vähäisimpänä tulee ehdottomien tuomioiden barbaarisuutta ja hyödyttömyyttä koskeva kasvava huoli. Ne, jotka uskovat ja rehellisesti pyrkivät muutokseen, tulevat nopeasti siihen johtopäätökseen, että ihmiselle täytyy antaa tilaisuus tehdä hyvää. Ja mitenkäs hän sitä tekee, jos hänellä on edessään kymmenen, viidentoista tai kahdenkymmenen vuoden vankeus? Toivo vapaudesta ja mahdollisuuksista on ainoa kannustin

veloita mitään energiasta, lämmöstä, valaistuksesta eikä edes viemäröinnistä, eikä vaadi minkäänlaisia veroja. Millaista lahjontaa!⁵

On arvioitu, että tässä maassa tuotetaan vuosittain vankityövoimalla työmiesten paitoja ja haalareita enemmän kuin 12 miljoonan dollarin arvosta. Kyse on naisvaltaisesta teollisuudesta, ja ensimmäinen huomio kiinnittyykin siihen, että suunnaton määrä nais työvoimaa tulee siten syrjäytetyksi. Toinen huomio koskee miesvankeja, joiden pitäisi oppia ammatteja, jotka antaisivat heille mahdollisuuden elättää itsensä vapautumisen jälkeen. Heitä pidetään nyt tässä työssä, jossa he eivät voi mitenkään ansaita edes dollaria. Tämä on sitäkin vakavampaa, kun ajattelemme, miten paljon tästä työstä tehdään niissä rangaistuslaitoksissa, jotka niin äänekkäästi julistavat kouluttavansa vankinsa hyödyllisiksi kansalaisiksi.

Kolmas ja tärkein huomio koskee niitä valtavia voittoja, jotka puristetaan vankityövoimasta. Ne toimivat jatkuvana kiihottimena sopimusosapuolille, jotka vaativat onnettomilta uhreiltaan tehtäviä, jotka ovat täysin heidän voimiensa yläpuolella, ja rankaisevat heitä julmasti, jos työ ei vastaa sille asetettuja kohtuuttomia vaatimuksia.

Vielä sananen vankien tuomitsemisesta tehtäviin, joista he eivät voi toivoa saavansa elantoa vapautumisensa jälkeen. Indiana esimerkiksi on osavaltio, joka on rehennellyt olevansa nykyaikaisen kriminaalipoliittisten uudistusten etujoukkoa. Kuitenkin vuonna 1908 esitetyn raportin mukaan sen ”kasvatustaloksen” oppilaitoksessa 135 vankia valmisti kahleita, 207 paitoja ja 255 työskenteli valimossa; yhteensä 597 vankia kolmessa ammatissa. Kuitenkin tässä nk. kasvatustaloksessa vangeilla oli 59 eri ammattia, joista 39 liittyi talonpoikaisammatteihin. Indiana, kuten muutkin osavaltiot, julistaa kouluttavansa laitostensa vankeja ammatteihin, joissa he pystyvät saamaan toimeentulonsa vapautumisensa jälkeen. Tosiasiassa Indiana lähettää heidät tekemään kahleita, paitoja ja luutia – viimeisintä Louisville Fancy Grocery Co:n hyväksi. Luutien val-

hyvinvoinnille.” Mikä on se syy, joka pakottaa ihmisperheen suuret armeijat ryhtymään rikollisiksi ja suosimaan inhottavaa elämää vankilamuurien sisäpuolella mieluummin kuin elämään sen ulkopuolella? Varmaankin tuon syyn täytyy olla jotakin raudanlujaa, joka ei jätä uhreilleen minkäänlaista pakotietä, sillä onnettomimmatkin ihmisolennot rakastavat vapautta.

Tuo kammottava voima määrättyy julmista yhteiskunnallisista ja taloudellisista järjestelyistämme. En yritä kieltää biologisten, fysiologisten tai psykologisten tekijöiden vaikutusta rikollisuuden syntymisessä, mutta on tuskin olemassa ainuttakaan arvossa pidettyä kriminologia, joka ei olisi sitä mieltä, että yhteiskunnalliset ja taloudelliset vaikuttimet ovat rikollisuuden säälimättömmimpiä ja myrkyllisimpiä siemeniä. Ottaen huomioon jopa sen, että on sisäsyntyisiä taipumuksia rikollisuuteen, on aivan yhtä totta, että nämä taipumukset löytävät hedelmällisen maaperän yhteiskunnastamme.

Havelock Ellisin mukaan henkilöön kohdistuneilla rikoksilla ja alkoholin hinnalla on kiinteä suhde samoin kuin omaisuuteen kohdistuneilla rikoksilla ja vehnän hinnalla. Hän viittaa Quetelettiin ja Lacassagneen, joista edellinen tarkastelee yhteiskuntaa rikollisuuden valmistelijana ja rikollisia sen harjoittamisen välineinä. Jälkimmäinen on sitä mieltä, että ”yhteiskunnalliset olosuhteet ovat rikollisuuden kasvualusta; että rikollinen on mikrobi, ainesosa, josta tulee merkittävä vain, kun se löytää väliaineen, joka saa sen kukoistamaan; jokaisella yhteiskunnalla on rikolliset, jotka se ansaitseekin.”³

”Vauraana” teollisena aikakautenamme työläisen on mahdotonta ansaita tarpeeksi pitääkseen yllä terveyttään ja elinvoimaansa. Ja parhaimmillaankin vaurautemme on kuvitteellinen olotila, sillä tuhansia ihmisiä lisätään jatkuvasti työttömien laumaan. Idästä länteen ja etelästä pohjoiseen tämä sankka armeija vaeltaa työtä tai ruokaa etsien, ja ainoa mitä he löytävät ovat köyhäintalot ja slum-

³ Emt.

mit. Ne, joilla on vielä itsekunnioituksen kipinä jäljellä, suosivat avointa uhmaamista ja rikollisuutta mieluummin kuin köyhyyden riuduttamaa alennustilaa.

Edward Carpenterin arvion mukaan viidessä kuudesta rikoslain alaisesta rikoksesta on kyse jonkinlaisesta omistusoikeuden loukkauksesta; mutta tuokin arvio menee alakanttiin. Huolellinen tarkastelu osoittaisi, että yhdeksän rikosta kymmenestä voidaan johdattaa suoraan tai epäsuorasti taloudellisista ja yhteiskunnallisista epäoikeudenmukaisuusistamme, armottomasta riiston ja ryöstön järjestelmästämmme. Ei ole olemassa niin tyhmää rikollista, joka ei tajuaisi tätä kammottavaa tosiasiaa, vaikka hän ei kykenisikään asiaa selittämään.

Havelock Ellisin, Lombrosin ja muiden huomattavien miesten tuottama rikollisuuden tutkimus osoittaa, että rikolliset ovat liiankin innokkaita ajattelemaan, että yhteiskunta ajaa heidät rikollisuuteen. Milanolainen varas selitti Lombrosolle seuraavasti: ”En minä varasta, minä vain otan rikkailta heidän ylimääräiset tavaranansa; ja sitä paitsi eivätkö asianajajat ja kauppiaatkin varasta?” Murhaaja kirjoitti seuraavaa: ”Tietäen, että kolme neljästä yhteiskunnallisesta hyveestä on pelkurimaisia paheita, ajattelin, että avoin hyökkäys rikkaan miehen kimppuun olisi vähemmän halpamaisista kuin varovainen huijaaminen.” Toinen taas kirjoitti: ”Minut on tuomittu vankilaan puolen tusinan kananmunan varastamisesta. Ministeriä, joka varastaa miljoonia, kunnioitetaan. Voi Italia-raukkaa!” Koulutettu vanki kertoi Davittille: ”Yhteiskunnan lakien tarkoituksena on taata maailman varallisuus vallalle ja laskelmoinnille, ja sillä tavoin riistää suurimmalta osalta ihmiskuntaa sen oikeudet ja mahdollisuudet. Miksi minua pitää rangaista, kun olen ottanut suurin piirtein samoilla keinoin sellaisilta, jotka ovat itsekin ottaneet enemmän kuin mihin heillä olisi ollut oikeus?” Sama mies lisäsi: ”Uskonto ryöstää sielulta sen itsenäisyyden; isänmaallisuus on typerää maailman palvontaa, jonka vuoksi ne, jotka keräävät voitot, uhraavat asukkaiden hyvinvoinnin ja rauhan, ja samalla maan lait rajoittaessaan luonnollisia haluja käyvät sotaa ole-

tävään liikarazitukseen ja hyväksikäyttöön sekä loputtomaan lahjontaan.

Rhode Island, Aldrichin hallitsema osavaltio, on ehkä pahin esimerkki. Seitsemäs heinäkuuta 1906 päivätyllä viisivuotissopimuksella, joka on uudistettavissa viideksi lisävuodeksi yksityisten sopijaosapuolten eduksi, Rhode Islandin rangaistuslaitoksen ja Providencen kunnanvankilan vankityövoima myydään Reliance-Sterling Mfg -yhtiölle pienemmästä kuin mitättömästä 25 sentin mieskohtaisesta korvauksesta. Tämä yhtiö on todella massiivinen vankityövoimasyndikaatti, sillä se vuokraa myös Connecticutin, Michiganin, Indianan, Nebraskan ja Etelä-Dakotan rangaistuslaitosten vankityövoimaa sekä New Jersey, Indianan, Illinoisin ja Wisconsinin kasvatustilain työvoimaa, siis kaikkiaan 11 laitoksesta.

Rhode Islandin sopimukseen liittyvän lahjonnan valtavuutta voidaan arvioida sen tosiasian valossa, että tämä sama yhtiö maksaa vankityöstä 62,5 senttiä päivässä Nebraskassa, että esimerkiksi Tennessee saa vankityöstä 1,10 dollaria päivässä Gray-Dudley Hardware Co:lta, että Missouri saa 70 senttiä päivässä Star Overall Mfg Co:lta, että Länsi-Virginia saa 65 senttiä Kraft Mfg Co:lta ja että Maryland saa 55 senttiä päivässä paitatehtailijoilta Oppenheim, Oberndorf & Co:lta. Juuri tämä hintaero viittaa laajaan korruptioon. Esimerkiksi paitoja valmistavan Reliance-Sterling Mfg Co:n vapaan työn hinta on vähintään 1,20 dollaria tusinalta, kun niiden valmistaminen maksaa Rhode Islandille 30 senttiä tusinalta. Osavaltio ei myöskään peri tältä syndikaatilta vuokraa suuren teollisuushallin käytöstä tai

⁵ Lainattu National Committee on Prison Laborin julkaisuista.

tai vähemmän rikollisuuden itiöitä riippuen fyysisistä, psyykkisistä ja yhteiskunnallisista olosuhteista, ja että rikollinen yksilö pelkäänsä heijastaa kokonaisuuden sisältämiä tendenssejä.

Kun yhteiskunnallinen tietoisuus on herännyt, keskivertoyksilö voi oppia kieltäytymään ”kunniaista” toimia lain nuuskijana. Hän saattaa lakata vainoamasta, halveksimasta ja epäilemästä yhteiskunnan sääntöjen rikkojaa ja antaa hänelle mahdollisuuden elää ja hengittää tovereidensa joukossa. Instituutioita on tietenkin vaikeampi tavoittaa. Ne ovat kylmiä, läpipääsemättömiä ja julmia. Ja kuitenkin jos yhteiskunnallisen tietoisuuden kehitystä nopeutettaisiin, saattaisi olla mahdollista vapauttaa vankiloiden uhrit vankilaviranomaisten, vartijoiden ja vahtien brutaalisuudesta. Yleinen mielipide on mahtava ase; jopa näiden ihmishenkien vartijat pelkäävät sitä. Heille voidaan opettaa hieman inhimillisyyttä, etenkin jos he tajuavat, että heidän työpaikkansa riippuu siitä.

Kaikkein tärkein askel on kuitenkin vaatimus vangin oikeudesta työskennellä vankilassa olonsa aikana niin, että hän saa jonkinlaisen rahallisen korvauksen, josta hän voi säästää syrjään vapautumisen päivää varten, uuden elämän aloittamista varten.

On miltei naurettavaa toivoa nykyiseltä yhteiskunnalta paljokaan, kun otamme huomioon, että työläiset, jotka itse ovat palkkaorjia, vastustavat vankityötä. En puutu tämän vastustuksen julkiseen tarkemmin, vaan pohdin ainoastaan sen epäkäytännöllisyyttä. Ensinnäkin järjestäytyneen työväestön tähän asti nostattama vastustus on ollut taistelua tuulimyllyjä vastaan. Vangit ovat aina tehneet työtä; tällöin valtio vain on ollut heidän riistäjänsä, kun taas yksityinen työnantaja on ryövännyt järjestäytyneitä työvoimaa. Osavaltiot ovat joko panneet vangit työskentelemään hallituksen hyväksi tai sitten ne ovat vuokranneet vankityövoimaa yksittäisten yksilöiden käyttöön. Kaksikymmentäyhdeksän osavaltiota toteuttaa jälkimmäistä suunnitelmaa. Liittovaltio ja seitsemäntoista osavaltiota on poistanut sen käytöstä, kuten ovat tehneet myös Euroopan johtavat valtiot, koska se johtaa vankien pöyristyt-

muksemme ilmiselvää henkeä vastaan.” Hän teki johtopäätelmän: ”Tähän verrattuna varastaminen on kunniallista touhua.”⁴

Totisesti tässä filosofiassa on suurempi totuus kuin kaikissa yhteiskunnan laki- ja moraalikirjoissa yhteensä.

Kun taloudelliset, poliittiset, moraaliset ja fyysiset tekijät ovat rikollisuuden mikrobeja, niin kuinka yhteiskunta suhtautuu tähän tilanteeseen?

Rikollisuuden torjuntamenetelmissä on epäilemättä tapahtunut useitakin muutoksia, mutta pääasiassa vain teoreettisessa mielessä. Käytännössä yhteiskunta on säilyttänyt alkukantaisen motiivinsa rikollisen kohtelussa, siis koston. Yhteiskunta on omaksunut myös teologisen idean, nimittäin rangaistuksen. Juridiset ja ”sivilisoituneet” menetelmät taas muodostuvat pelotteista tai terrorista sekä reformeista. Me saamme kaiken aikaa nähdä, että kaikki meidän neljä menetelmäämme ovat epäonnistuneet täysin emmekä me tänään ole sen lähempänä ratkaisua kuin pimeämpinäkin aikoina.

Alkukantaisen ihmisen luontainen impulssi iskeä takaisin, kosta vääryys, on auttamattomasti vanhanaikaista. Sen sijaan sivistynyt ihminen, jolta on riisuttu uskallus ja rohkeus, on delegoinut kärsimensä vääryyksien kostamisen velvollisuuden järjestäytyneelle koneistolle siinä hullussa uskossaan, että valtio on oikeutettu tekemään sen, mihin hänellä itsellään ei enää riitä miehuutta tai lujuuutta. ”Lain majesteettisuus” on järkeilemisen asia; se ei alennu alkukantaisten vaistojen edessä. Sen tehtävä on ”korkeampaa” laatua. On totta, että se on yhä yltä päältä teologisessa hölönpölyssä, joka julistaa rangaistusta puhdistamisen tai synnin sovittamisen keinona. Laillisesti ja yhteiskunnallisesti laki ei kuitenkaan määrää rangaistusta vain lainrikkokojen kuritukseksi vaan myös pelotevaikutukseksi muille.

Mikä on kuitenkin rankaisemisen todellinen perusta? Käsitys vapaasta tahdosta; ajatus, että ihminen on kaiken aikaa vapaa toimimaan hyvässä tai pahassa; jos hän valitsee jälkimmäisen, hänet täy-

⁴ Emt.

tyy pistää maksamaan siitä. Vaikka tämä teoria on jo aikaa sitten kumottu ja heitetty roskiin, sitä sovelletaan yhä päivittäin koko hallintokoneiston toimesta, joka tekee siitä ihmiselämän julmimman ja brutaaleimman piinaajan. Ainoa syy sen jatkamiselle on vieläkin julmempi käsitys, jonka mukaan mitä suurempaa kauhua rangaistus levittää ympärilleen sitä varmempi on sen ehkäisevä vaikutus.

Yhteiskunta käyttää mitä kovimpia otteita käsitellessään yhteiskunnan lakien rikkojia. Miksi heitä ei sitten saada luopumaan rikollisuudesta? Vaikka Yhdysvalloissa ihmisen otaksutaan olevan syytön kunnes toisin todistetaan, niin lainkäytön välineet, poliisit, jatkavat hirmuvaltaa pidättäen ihmisiä mielivaltaisesti, hakaten, pamputtaen ja kiusaten heitä, käyttäen ”kolmannen asteen” raakalaismaista menetelmää sekä alistaen onnettomat uhrinsa poliisiaseman törkyiselle ilmalle ja vartijoiden vieläkin törkyisemmälle kielelle. Kuitenkin rikosten määrä moninkertaistuu nopeasti ja yhteiskunta maksaa hinnan tästä kaikesta. Toisaalta on yleisesti tunnettu salaisuus, että kun epäonninen kansalainen on saanut kokea lain täysimittaisen ”siunauksen” ja on turvallisuuden vuoksi piilotettu pahimpaan helvettiin, sitten hänen kärsimystiensä vasta alkaakin. Riistettynä ihmisenä olemisen oikeuksista, alennettuna pelkäksi automaatiksi vailla tahtoa tai tunteita ja ollen täysin riippuvainen brutaalien vartijoiden armeliaisuudesta, hän käy joka päivä läpi epäinhimillistämisen prosessin, johon verrattuna villi-ihmisten kosto oli pelkkää lasten leikkiä.

Yhdysvalloissa ei ole ainuttakaan rangaistus- tai kasvatuslaitosta, joissa ihmisiä ei ”tehdä hyväksi” kiduttaen patukoilla, pampuilta, pakkopaidoilla, vesihoidoilla, ”kolibreilla” (sähkölaite, jota kuljetetaan ihmisruumista pitkin), yksinäisyydellä ja nälällä. Näissä laitoksissa tappavan yksitoikkoinen ja rutiinimainen vankilaelämä murtaa ihmisen tahdon, häpäisee hänen sielunsa ja alistaa valtaansa hänen henkensä. Ohiossa, Illinoisissa, Pennsylvaniassa, Missourissa ja etelässä näistä kauhuista on tullut niin räikeitä, että tieto niistä on levinnyt ulkomaailmaan, samaan aikaan kun useimmissa muissa vankiloissa yhä käytetään samoja kristillisiä menetelmiä.

Vankilan muurit päästävät vain harvoin uhriensa tuskanrääkäisyjä karkuun – vankilan muurit ovat paksut, ne vaimentavat äänet. Yhteiskunnalle voisi olla turvallisempaa lakkauttaa kaikki vankilat saman tien kuin toivoa suojelua näistä 20. vuosisadan kauhukammioista.

Vuosi toisensa jälkeen vankilahelvettien porteista palaa maailmaan ihmisyyden riutunut, epämuodostunut, tahdoton ja runneltu lauma Kainin merkki otsassaan, toiveet murskattuina, kaikki luonnolliset taipumukset kieroon kasvaneina. Heillä ei ole vastassaan kuin nälkää ja epäinhimillisyyttä, ja pian nämä uhrin vajoavat takaisin rikollisuuteen ainoana olemassaolon mahdollisuutenaan. Ei ole mitenkään epätavanomaista löytää miehiä ja naisia, jotka ovat viettäneet puolet elämästään – ei, lähes koko elämänsä – vankilassa. Tunnen naisen Blackwell’s Islandista, joka on ollut vankilassa 38 kertaa, ja erään ystäväni kautta olen saanut kuulla, että eräs 17-vuotias poika, jota tuttavani oli hoivannut Pittsburgin rangaistuslaitoksessa, ei koskaan ollut oppinut vapauden merkitystä. Pojan elämä oli kulkenut kasvatuslaitoksesta rangaistuslaitokseen, kunnes hän ruumiiltaan runneltuna kuoli yhteiskunnallisen koston uhrina. Nämä henkilökohtaiset kokemukset saavat tukea laajasta tosiasiatiedosta, joka osoittaa musertavan todisteen vankiloiden kerta-kaikkisesta hyödyttömyydestä estävänä tai parantavana keinona.

Hyvää tarkoittavat ihmiset suunnittelevat nyt vankilakysymykseen uutta suuntaa: parantamista, antaakseen vangille mahdollisuuden tulla vielä kerran ihmiseksi. Vaikka tämä onkin suositeltavaa, pelkään, että on turhaa toivoa hyviä tuloksia siitä, että pullotetaan hyvää viiniä homeiseen pulloon. Mikään muu kuin yhteiskunnan täydellinen uudelleenrakentaminen ei vapauta ihmiskuntaa rikollisuuden syövästä. Jos yhteiskunnallisen omantuntonne tylsää terää teroitettaisiin, rangaistuslaitokset saattaisivat saada uuden pinnan. Ensimmäinen askel on kuitenkin uudistaa yhteiskunnallista tietoisuutta, joka on jokseenkin rappeutuneessa kunnossa. Se tarvitsee surullisella tavalla herätystä siihen tosiasiaan, että rikollisuudessa on kyse aste-eroista, että meissä kaikissa on enemmän